

**ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ ԳՈՈ
(ՄԻ)**

**ԵԳԻՊՏՈՍՈՒՄ 2005Թ. ԿԱՅԱՑԱԾ ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ
ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՇՈՒՐՁ**

20-րդ դարի վերջին արաբական աշխարհը հայտնվեց որակապես նոր գյուղատնտեսական հորձանուտում: Մի կողմից այն պայմանավորված էր արաբական երկրներում օբյեկտիվորեն հասունացած ներքին գործընթացներով, մյուս կողմից՝ միջազգային հարաբերություններում լայն քափ ստացած գլոբալականացման գործոնով, ինչը նկատի է առնում արևմտյան ժողովրդավարական իմստիտուտների ներդրման փորձերը Մերձավոր Արևելքում:

Արաբական աշխարհում զարգացման ժամանակակից մոդելի կարևորագույն բաղկացուցիչն է քաղաքական համակարգի արդիականացումը, ինչն իր հետ բերում է հարաբերական դեմոկրատական գործընթացներ: Այդ շրջանակներում արաբական աշխարհում հարաբերական ժողովրդավարական օրինակ կարող է հանդիսանալ 2005թ. սեպտեմբերին Եգիպտոսում կայացած նախագահական ընտրությունները:

2005թ. սեպտեմբերի 7-ին Եգիպտոսում առաջին անգամ անցկացվեցին նախագահական այլընտրանքային ընտրություններ, որոնց արդյունքում հաղթանակ տարավ երկրի գործող նախագահ 77-ամյա Մուհամմեդ Հոսնի Մուբարաքը¹, որի օգտին քվեարկել էին ընտրության մասնակիցների 88,5 տոկոսը, այսինքն մոտ 6,3 մլն մարդ²: Եգիպտոսում նախագահական այլընտրանքային ընտրությունները հնարավոր եղավ անցկացնել միայն 2005թ. մայիսի 25-ին պետության սահմանադրության մեջ համապատասխան փոփոխություն անցկացնելուց հետո³, ինչը հնարավորություն էր ընձեռում Եգիպտոսում գործող կուսակցություններին նախագահի թեկնածուներ առաջադրել: Համաձայն սահմանադրական այդ փոփոխությանը, սկսած 2011թ. նախագահական ընտրություններին թեկնածուներ առաջադրելու իրավունք կունենա միայն այն կուսակցությունը, որն առնվազն հինգ տարիների ընթացքում եգիպտական պառլամենտում կապահովի պատգամավորական մանդատների 5 տոկոսը⁴: 2005թ. օգոստոսի 11-ին Եգիպտոսի ընտրական բարձրագույն կոմիտեն հրապարակեց նախագահական թեկնածուների ցուցակը, հետևյալ կազմով.

1. «Ազգային դեմոկրատական» կուսակցությունը՝ առաջադրել էր Մուհամմեդ Հոսնի Մուբարաքի թեկնածությունը,
2. «Բուքրա» կուսակցությունը՝ Այման Նուրի⁵,
3. «Սոցիալական համերաշխության» կուսակցությունը՝ Ուսամա Շալտուտի,
4. «Եզհիպտոսի արաբական սոցիալիստական» կուսակցություն՝ Վահիդ ալ-Աքսարիի,
5. «Դեմոկրատական դաշնություն» կուսակցություն՝ Իբրահիմ Թուրքի,
6. «Ալ-Ումմա» կուսակցություն՝ Ահմեդ աս-Սաբահիի,
7. «Ազգային համաձայնության» կուսակցություն՝ Ռիֆատ ալ-Ադրուդիի,
8. «Եզհիպտոս-2000» կուսակցություն՝ Ֆատուհի Գազալի,
9. «Նոր Վաֆդ» կուսակցություն՝ Նուսսան Գուվասաի,
10. «Սոցիալ-սահմանադրական» կուսակցություն՝ Մամդուհ Քեննաուի⁶:

Ընտրությունների ընթացքում Մուբարաքի հիմնական հակառակորդներն էին «Բուքրա» կուսակցության առաջնորդ Այման Նուրը, որը հավաքեց ընտրողների ձայների 7,6 տոկոսը (540 հազար ձայն), և «Նոր Վաֆդ» կուսակցության առաջնորդ Նուսսան Գուվասան, որը հավաքել էր ընտրողների ձայների 2,7 տոկոսը՝ ավելի քան 208 հազար ձայն: Մնացած յոթ թեկնածուները միասին վերցրած հավաքել էին 2 տոկոս: Փաստենք, որ 2005թ. հուլիսի 14-ին նախագահական ընտրություններին իր թեկնածությունն էր ներկայացրել նաև Տալաաթ Սադաթը՝ Եզհիպտոսի սպանված նախագահ Անվար Սադաթի զարմիկը: Նա հանդիսանում է ընդդիմադիր «ալ-Ահրար» կուսակցության նախագահը⁷:

Նշենք, որ ներկայումս Եզհիպտոսում գործում են շուրջ 19 քաղաքական կուսակցություններ:

Հակառակ այն հանգամանքին, որ ընտրարշավի և ընտրությունների ընթացքում թեկնածուների և ընտրողների համար ստեղծվել էին բարենպաստ պայմաններ, այդուամենայնիվ, ընտրություններին մասնակցել էին ընտրողների ընդամենը 23 տոկոսը, այսինքն՝ 32 մլն ընտրողներից ավելի քան 7,3 մլն մարդ: Համեմատական կարգով նշենք, որ 1999թ. անցկացված նախագահի թեկնածության հաստատման հանրաքվեին Մուբարաքին ձայն էին տվել ընտրողների 93,79 տոկոսը, ինչը խոսում է այն մասին, որ եզհիպտական քնակչությունը, ձգտելով ներքաղաքական կյանքում որոշակի փոփոխությունների, միևնույն ժամանակ դրսևորում է այդ հարցում որոշակի պասիվություն:

Եզհիպտոսում այլընտրանքային նախագահական ընտրություններ անցկացնելու հանգամանքը արդեն իսկ ներքաղաքական կյանքում մեծ առաջընթացի վկայություն է: Մակայն պետք է նշել, որ այդուամենայնիվ, եզհիպտական հասարակության ներսում ընթացող մի շարք գործը-

նթացները և առկա սոցիալ-քաղաքական կարգավիճակը դեռ հնարավորություն չեն տալիս խոսելու դեմոկրատական ընտրությունների անցկացման մասին”:

Եզիպտոսում անցկացված այրմտրանքային մախազահական ընտրություններն այն րանի վկայությունն էին, որ թե՛ եզիպտական հասարակությունը և թե՛ կառավարությունը հակված են համընթաց քայլեր կատարել, որոնք համահունչ են միջազգային հարաբերություններում տեղի ունեցող ժողովրդավարացման գործընթացին:

GOR GEVORGYAN
(IOS)

ABOUT PRESIDENTIAL ELECTIONS IN EGYPT 2005

At the end of 20th century the Arab world appeared in the influence of global processes - giving way to a gradual modernization of political systems. This new reality was expressed in presidential elections in Egypt (2005, September) first time being organized in alternative way. In result of the election among 10 candidatures won 77 years old Hosni Mubarak - the president of Egypt since 1981. The elections witnessed about gradual democratization of political system in Egypt and the readiness of Egyptian society to participate in socio-political processes.

ՇԱՆՈԹԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Мамед-Заде П.Н., Об итогах первых альтернативных выборов в Египте, www.iimes.ru Նշենք, որ Հոսնի Մուբարաքը Եզիպտոսի մախազահի պաշտոնը զբաղեցնում է 1981թ. հոկտեմբերից, մախազահ Անվար Սադաթի սպանությունից հետո: Սկսած 1982թ. հունվարի 26-ից Մուբարաքը Եզիպտոսում ներկայումս իշխող Ազգային դեմոկրատական կուսակցության մախազահն է: Մանրամասն տես՝ Арабская республика Египет, М., 1990, с. 238.
2. Մոտ 80 մլն. բնակչություն ունեցող Եզիպտոսում ընտրական իրավունքից օգտվում են ընդամենը 32մլն. մարդ, որոնցից մոտ 20 մլն. երկրում իշխող Ազգային-դեմոկրատական կուսակցության անդամներն են: Мамед-Заде П.Н., նշվ.աշխ., տես՝ www.iimes.ru
3. Եզիպտոսի գործող սահմանադրությունը ընդունվել է 1971 թվականին: Տես՝ Арабская республика Египет, М., 1990, с. 223.
4. Куделев В., О ситуации в Египте, май, 2005, տես՝ www.iimes.ru
5. Հարկ է նշել, որ այս թեկնածուն շփումներ ունի ամերիկյան վարչակազմի որոշ շրջանակների հետ: Այժմ Նուրի կուսակցության դրոշը մարմջագույն է: Երբ Նուրին 2005 թ. ձերբակալել էին Եզիպտոսում՝ մեղադրելով վաստաթղթերի կեղծման մեջ, որպես բողոքի ակցիա, ԱԱՆ-ի պետքարտուղար Կոնդոլիզա Ռայսը հետաձգեց 2005 թ. զարման իր մախատեսվող այցելությունը Եզիպտոս:

6. Мамед-Заде П.Н., Внутриполитическая ситуация в Египте накануне президентских выборов, август, 2005, տե՛ս՝ www.iimes.ru
7. Куделев В., О ситуации в Египте, сентябрь, 2005, տես՝ www.iimes.ru
8. Օրինակ մախազահական ընտրություններին չէին թույլատրվել ներկա լինել միջազգային դիտորդներին, բայց ինչպես Եգիպտոսի ներսում գործող Մարդու իրավունքների ու պաշտպանության ազգային խորհրդի մախազահ Բուտրոս Դալին է նշում, ընտրությունները անցկացվել էին դեմոկրատական ձևով: